

NOVO ODKRITI KOLIŠČI NA LJUBLJANSKEM BARJU

Staško Jesse

Kolišče ob Resnikovem kanalu pri Igu

Že leta 1953 so delavci pri kopanju Resnikovega kanala na Igu našli prve fragmente keramike, živalskih kosti in posamezne kole blizu izliva novega kanala v Iščico; žal takrat s sondami ni bilo mogoče natanko ugotoviti mesto in razprostranjenost kolišča (glej Jesse, Poročilo o sondiranju v okolici Iga pri Ljubljani v AV V/1, str. 102—103). Spomladi 1954 pa so približno 130 do 150 m vstran od prvega mesta znova izkopali večje število kolov, keramičnih fragmentov in razbitih živalskih kosti.

Novo odkrito kolišče leži približno 350 m jugovzhodno od mostu preko Iščice na cesti Ig—Babna gorica, oziroma v trikotu ceste Ig—Škofljica, Iščice in Resnikovega kanala. Predmete so izkopali na parceli št. 723, kat. obč. Studenec-Ig. Ker delavci med obema mestoma najdb, po podatkih Ivana Kukovice, Ig št. 33, niso našli nobenih arheoloških ostalin, bo potrebno z večjimi sondami ugotoviti, če imamo tu opravka z večjo koliščarsko naselbino, sestavljeno iz več manjših samostojnih stavbnih enot.

Od 8 do 12 cm debeli hrastovi, jelševi in kostanjevi koli, ki so bili sekirasto prisekani, so segali v globino tudi preko dveh metrov, in sicer v sivo ilovnato polžarico. Nad njo je ležala, 150 do 160 cm globoko, rjavkastosiva ilovnata plast, polna raznih arheoloških predmetov. Razen močno fragmentiranega koščenega bodala (sl. 8) in razbitih živalskih kosti je v glavnem zastopana samo keramika. Vsi fragmenti so del manjših bikoničnih ali kroglastih posod iz na sivo pečene gline, ki je razmeroma še dobro prečiščena. Značilna je precejšnja množina trakastih ročajev (sl. 2, 4, 7), ki so vezali rame s cilindričnim vratom; v enem primeru pa imamo vodoraven ročaj na ramenu posode (sl. 5). Rob ustja je zaobljen, ravno odrezan, v nekaterih primerih je ustje rahlo navzven upognjeno. Med fragmenti je tudi del male glinaste zajemalke (sl. 3). Čeprav je v celoti šteti keramiko po njeni oblikovni sorodnosti k znanemu »ižanskemu tipu«, ne najdemo niti enega primera, ki bi bil ornamentiran v tej tehniki, kvečjemu s kako plastično ornamentacijo (sl. 1, 6).

Kolišče pri Kamniku pod Krimom (obč. Podpeč-Preserje)

Okoli 300 m južno od ceste Preserje—Podpeč so delavci pri kopanju jarka Založnice, ki bo vodil v Ljubljanico, odkopali keramične fragmente, živalske kosti in kole.

Koli novo odkritega kolišča, ki je stalo v malem zalivu na južnem bregu nekdanjega jezera, potekajo v smeri severovzhod jugozahod v vrstah, ki so med seboj oddaljene po 50 do 90 cm; zabiti so v jezersko dno posamezno ali pa v skupinah po trije ali štirje skupaj. Odkrito kolišče, ki ga je kanal presekala na dve polovici, je na tem mestu široko približno 80 m; na dolžini 80 m namreč lahko opazimo v obeh bregovih kanala ostanke kolov. Njihova debelina meri od 5 do 12 cm. Les je v glavnem bukev, jelša, breza, hrast, ki je vselej trikotno klan, in topol.

Profil zahodne stene:

vrhnja rušnata plast 15 cm,

subhumus 15 cm,

rjava šota 66 cm,

svetlosiva glina, mešana s šoto 24 cm,

črnkasta šota 28 cm (iz mahov),

rjavkastosivo organsko blato (gyttja) s kulturnimi ostanki 7 cm,

polžarica do dosežene globine 180 cm.

Iz profila lahko razvidimo, da je bilo tu kolišče postavljeno na zelo plitvo in kratkotrajno jezero; nato je sledila močna in dolgotrajna zamočvirjenost, katere ostanek je črnkasta šota nad kulturno plastjo. Kasneje je jezerska voda vnovič za daljši čas preplavila omenjeni predel, vendar jezero na tem mestu ni bilo več naseljeno.

Poleg kolov so delavci našli mnogo razbitih in ožganih kosti goveda (majhne rasti), prašiča, psa, jazbeca, jelena in tudi bobra (?).^{*} Med kostnimi ostanki pa je bila še močno deformirana in s šoto rjavo obarvana čelnica mlajše, verjetno ženske osebe.^{**} Seveda pa ne moremo te kosti zatrdno pripisati koliščarskemu prebivalcu; verjetneje jo bo prištevati h kakemu utopljenecu poznejšega časa.

Fragmenti keramike so ležali deloma še v jarku, v večini pa na njivah okoli jarka, kamor so jih odvrgli delavci pri kopanju. Keramika, ki jo je treba šteti k tako imenovani uporabni hišni keramiki, je po izdelavi in obliki sorodna izjanski; delana je iz razmeroma dobro prečiščene gline in je na sivo ali pa črno pečena. Po ohranjenih fragmentih lahko rekonstruiramo le na sivo pečeno konično skodelo z navzven zavihanim ustjem (sl. 10) in manjšo temnosivo posodo z rahlo nakazanim preходом v vrat, ki je fragmentiran (sl. 11). Popolnoma je ohranjen le na črno pečen in zelo grobo izdelan lijak (sl. 14). Ostali fragmenti spadajo k veliki, na črno pečeni posodi, od katere je ohranjen del s trakastim ročajem, ki je ob robu ornamentiran z vrsto vdolbin, nato pa so še trije fragmenti vratu z navzven zavihanim ustjem neke velike in na črno pečene posode (sl. 9). Poleg teh je bilo še nekaj manjših fragmentov cilindričnih vratov z bolj ali manj izrazito nakazanim preходом ramena v vrat z odebeljenim robom ustja, ki je bil le v enem primeru skromno ornamentiran z vrsto vdolbin (sl. 12 in 15), ter fragment na črno pečene skodele z odebeljenim in navznoter zavihanim ustjem (sl. 15). V celoti je vsa keramika precej grobo izdelana in kaže močne znake uporabe oziroma ognja.

^{*} Kostni je določil akademik dr. I. Rakovec, kateremu se na tem mestu iskreno zahvaljujem.

^{**} Čelnico je opredelila antropologinja V. Brodar, kateri se prav tako lepo zahvaljujem.

Obe novo odkriti kolišči sestavljata skupaj z že znanimi kolišči na Igu tako imenovano »ižansko skupino«, ki je starejša od skupine, h kateri spadajo kolišče pri Preserju (zahodno od opisanega), Blatna Brezovica in bržkone tudi Notranje gorice ter kolišče na Velikem Mostišču pri Igu.

RÉSUMÉ

Deux nouveaux villages lacustres découverts au Ljubljansko barje

En 1954, lors des travaux de canalisation, ont été découverts deux villages lacustres. Le premier est situé sur le canal de Resnik à Ig, et le deuxième sur le fossé de la Založnica près de Kamnik au pied du Krim. Tous les deux cependant se trouvent au bord méridional de l'ancien lac. La céramique qui, pour la plupart, n'est pas ornementée, est apparentée à celle de Ig.

